

NYELVJÁRÁSI ADATOK

Szamosszegi szójegyzék*

fábrica 1. dohánybeváltó vállalat:

Mind részeg ez a dohányos, mèn tennap atták be ja dohánt a fábrikä-bä, osz mos vam pénz. 2. gyár, ipari üzem: *Ément ez a fijö Nyiretházárq. Jobban szeret a fábrikäbä döügozni, mint ithonn a mezöünn.*

fabrikáll ~ *fábrikäll* mesterkedik, alkot valamit: *A szémbe farag ety fát ez az embèr. Nem tom, mit akär belöülle fabrikáni.*

fácálábu ~ *fácálábö* (Ósz.) vékony, hosszú lábú (föképp nőkre mondják): *Mék seggig éröü szoknyát rántott ez a Juliska magárq. Pég nincs mit mutogatni azokonn a fécälábajin.*

facsaróüviz csuromvizes: *Facsaróüviz lett a ruhájq mig ebbe jaz itélet-idöü besöübe hazajött.*

fagyóüka ólmosesö: *Ojjan csuszóus a járdq jettü ba fagyóükátü, hoty kitorhetné jaz ember a nyakát, ha nem igyèl.*

fakóüszekèr (csak Sz.-ban) vasalatlan, fatengelyü szekér: Sz. *Fakóüszekèr, kendèrhám, megvènúté Rebe-kám.*

fakutya 1. egyik végén U-alakúra kép-

zett, két lábbal ellátott székszerű alkalmatosság, aminek segítségével a csizmát húzzák le a lábról: *Kerezs má jelöü basztat a fakutyát mer esztet a sáros csizmát nem tudom le fele huzni.* 2. a csökönyösen hallgató emberre mondják: Sz. *Hä-gat, mint a fakutya.*

fäljuk kisebb méretü, falba épített polcozat, olykor ajtóval fölszerelve, olykor anélkül: *A pitvárba ja spóur megett van a fäljuk, oszt abba ja téfelesz-szülke.*

fälvéödöü hímzett háziszöttesből vagy gyolcsból készült faliszőnyeg, amit asztal, tűzhely és ágy melletti falon használnak.

fancsari keserves, csalódott (képet vág): *Fancsari képpet vágot hogy nem attam neki ja malacot.*

fancsarog kelleetlenkedik, gondolkodik (az étel mellett evéskor) *Mit fancsaroksz amellett a leves mellett? Egyecs csak, mer uty se lesz mámmq szalonnázás!*

fanyarodik gyengén fagy: *Csak fanyarodna má jety kicsit. Inkáp hi-deg lenne, mint ez a naty sár.*

* Vö. MNyj. XIII, 161—72; XIV, 108—16; XV, 137—42.

fapina munkadarab beszorítóköz esz a kétnyelűkés használatakor. Mondják *vonóúszék*-nek is: *Vit ki ja szẽmbe ja fapinát, haçs csinájam meg aszt a kapanyelet.*

fâr 1. segg, fenék: Nd. *Esik esõü, meg a dara, fâzik a menyasszon fara. Ahom fâzig betakarja, ahom viszket megvakârja.* 2. a kenyérnek a sarka: *Csak a farát ennék ezek a puják a kenyérnek.*

fârcs 1. fals, hamis (zenei hang): *Fârcsra vitted mân aszt a nóútát, te!* 2. görbe, nem egyenes: *Ott a kõzepên fârcs, osztán hát azér nem pászol bele.*

fârkasfog 1. agyarszerűen kiálló fog (embernek, állatnak): *Le kē törni ja malacnak a fârkasfogát, mēr nem tud enni tülle.* Sz. *Letöröm a fârkasfogát* = elveszem a bátorságát. 2. szögletes hullámvonal alakú szegélydísz női ruhákon: *Az ajjárq, a zsebjéhe, meg a mejjéné fejjér fârkasfogát várass ére ja ruhárq. Az illik rá.*

fârkasköröm nagy, erős, majdnem karikába görbülő köröm a kutyák lábán: *E hamisabb lessz a tijétektü, mēr nõz mijjen fârkaskörme van.*

fârkasnyila gyomnövény, amelyik bojtörjánszerűen tapasztja apró, lapos magvait a ruházatra. Mondják *istennyila* néven is.

farak (*fark-*) 1. állatok farka: Km. *Sokat akar a szârka, de nem birja ja fârka.* Sz. *Fârka jalá rug* = elszalad. 2. penis: *Csak a fârkát mereszti* = lustálkodik.

fârszijj ~ *farszj* 1. a lószerszám része, a faron keresztül vett rögzítő szj, ami megakadályozza a szerszámot

az előre csúszásban: *Vet ki jannak a lúnak a fârkát a fârszijj alóul!* 2. penis: Sz. *Huz vele fârszijjat!* = közösülj velem!

fârta szarvasmarha terelő szó, amit akkor használnak, ha azt akarják, hogy az állat a hátsórészét jobbra vagy balra elmozdítsa helyéről: *Fârta nyē! Hogy a fene jenné meg, hát mozdittya járēbb a seggit ecs cseppet?*

faszari fõsvény: *Nem hittem, hogy ez a Pista jennyire faszari. Nem adott ety kötél szâlmát fûteni, pég ot rothad a kazâlba jaz udvaránn.*

fátyòlszita (rég)i fínom selyembõl készült szitaféleség, amivel régen a korpát választották el a lisztõl.

fazokfogóü ~ *fazikfogóü* konyharuha háziszõttés vászonból, körben színes csikkal: *Huszonnēty kõrúcsikos fazokfogóüt szűttem az idēnn.*

fēbarázdòl az elsõ barázdát szántja: *A fiju kijõm velem a Rētre, hogy vezesse ja tehent mik fēbarázdolok.*

fēbasz (csak Sz.-ban) megsértõdik: Sz. *Fēbaszta jaz õrát* = haragszik, megsértõdött valami miatt.

fēbèrhèl föllazít, szétszed (pl. szalmazsákban az összekeményedett szalmát): *Az ágybq jugy lesújkolóü-dott a szâlma, hoty fē kelled bèrhèni, mēr tõrte mân a dèrèkamot.*

fēbõügg 1. fölsír álmában (gyermek): *Valami baja van annak a pujánqk. Kéccer is fēbõüggõtt az èccaka.* 2. sírásával (álomból) fölriaszt: *Csináj qvval a kõjõkkē valamit, mēr nem tudok aludni mijatta. Mân vagy õccõr fēbõüggõtt az álvásbú.* 3. fölzúg (motor): *Fēbõüggõtt mân a gép Jõuskánd.*

fēcihelđüdik távozásra fölkészül, ösz-szeszedi a holmijait: *Na, cihel-
lőüggünk fē, josz mennyünk!*

fēcscap 1. felfröcsköl: *De csunyám fē-
csaptat sárról a harizsnyádot.* 2. fel-
kunkorit (állat a farkát): *Egy dara-
bik csak mensz széppenn a tinőü, de
jeccer csak fēcscapta ja farkát, oszt
allőü-mars.* 3. fölemel (árat): *Elép
csak huszra tartotta, de mikör körü
fokták a vevők, fēcscapta huszonötre.*
4. szolgálatba áll: *Fēcscaptam állad-
gondozónak. E mégis könnyeb,
mint kapáni.*

fēcserepesedik fölrepedezik: *A kis
esőü butánn uty fēcserepesedett a
főüt, hogy kisül belőülle minden.*

fęcscináll teherbe ejt (házasságon ki-
vül): *Vigyász te javval a fijuvä!
Érszit is fęcscináta Sanyi, de mos,
hogy megvan a báj, házqsoadni nem
akár.*

fecstěj a közvetlen ellés után fejt tej,
amit emberi fogyasztásra nem hasz-
nálhatnak: *Mos, hogy megellett a Cifra,
jóü dóuga lessz a malacoknak vaty
két napig. Aszt a gyenge fecstejet
ük eszik meg.*

fęcscüll ~ *fęcscöll* (Ósz.) szövéskor csör-
lővel fonalat csavar fel a csőre:
*Csüd fē mán qaszt a kis fonalat!
Nem lessz a vaty tisz csüvē csak.*

fedetfog a szövésnél használt borda
két szélső fogazata, amelyik két-két
egymáshoz simuló nádlapocskából
készül.

fędörömböl dörömbölő zajjal álomból
fölébredt: *Alig aluttam valamit.
Éfélbe fędörömböt Laci szomszéd
avval a kalapállássq, őüt meg nem
jöt rám qz álmosság.*

fędörzsöl 1. lehorzsol (bört): *Fędör-*

*zsöte jaz a betom fal a kárját, hogy
a vér is kiserked belőülle.* 2. a pép-
szerű kovászt liszttel kemény, szem-
csés darabokra keveri tenyér közötti
dörzsöléssel.

fēfabrikáll elhasznál (vmit mesterked-
ve): *Vóüt itt annyi deszkadarab, de
jez a fiju mindet fēfabrikáta hon ēre,
hon āra.*

fēgancsöl lábát kirántva alóla elejt:
*Lement a térgyérü βa bür, mikor az a
tekergőü fēgancsóta, oszt elesett.*

fēgédelget babusgatva fölnevel: *Két
napos vóüt a kis macska mikör
megdöglött az annya, hát osz cu-
misztam, osz csak fēgédelgettem.*

fēhajt 1. felüz, felterel: *Hács fē ja
disztóüt a kərbü.* 2. felaljaz (ruhát):
*Hosszu jaz a szoknya, hács fē
belőülle vaty két únyit.* 3. hirtelen
megiszik: *Ety szuszra fēhajtott ety
kørsőü sört.*

fēhány 1. feldobál: *Megyek mihent
fēhántqm eszt a kis lucernát qz
óülpadra.* 2. szapulugba tesz (ru-
hát): *Ami szennyes vóüt mindet
fēhántqm a szapullóüba.* 3. fölem-
leget, (régi segítséget): *Még asz
hántq fē, hoty tavaj hazahozott ety
szekér gajat.* 4. összetúr, fölforgat:
*Nem tanáta ja pēnszt, osz fēhántq
jérte jaz egész házat.*

fēhapacsöl habzsolva, csámcsogva
gyorsan föleszik: *Öt pērc alatt fē-
hapacsóta jaz egész tál ételt.*

fēhargad tűzbejön, méregbe gurul:
*Még ü hargat fē, pég nekem vóüt
károm abbul a vétélbü.*

fēhèrgèl méregbe hoz, fölbosszant:
*Hát ha fēhèrgèted, akkór mos van
mit hāgatni, mer ü βosz ha mērges,
kitáttq ja száját.*

fēhuz 1. magasba emel a mélyből (kéz-
zel vagy kötéllel): *Százötven vidēr
vizet husztam fel a kudbū, mire teli
lett a kād.* 2. rugós szerkezetet föl-
csavar: *Husz fel az óurát!* 3. fel-
bosszant: *Ha fēhuzod Bori cigánt,
kijátkoz a főüdbū.* 4. Sz. *Fēhuszta
jaz órát* = megharagudott. 5. szövés
céljából hosszanti fonalat csavar a
szövőszékre.

fēhuzakodik 1. felemeli magát (kar
vagy kötél segítségével): *Láptóu
nékū huzakodot fel a fāra.* 2. nadrá-
got felvesz, felöltözködik (férfi):
*Na, huzakogy gyōrsam fēfele, osz
mennyūnk, mēr má fem van a nap.*
3. szoknyáját fölemeli, alfelét le-
mezteleníti (nő): *Veszekettek a kēr-
be. Hát oszt eccēr csak látom, hogy
Lina néném fēhuzakodik, oszt a pu-
cēr hátúsōu rēsžēt mutattya Jōužsi
bátyāmnqk.*

fēhuzat felvontat: *A kērbū fē kē huzat-
ni ja szekeret.* 2. fölépített: *Tiz nap
alat huzatta fē ja házq falát.*

fēhuzóúdik 1. föl lesz húzva: *Ne bānd
qsztat a gērēndākot. Fē huzóúdik
a, ha jīt lesznek az emberek.* 2. fel-
csúszik, kicsúszik vmi alól: *Tóút
ki jeszt az inget! Mindék fēhuzóú-
dik a nadrāgombū.* 3. védett helyre
fölmegy: *Mikor a Falufok kijöntött,
oszt a mārēhvā kint vóúttunk a Se-
beshāton, fēhuzóúttunk a kunyhóu
tetejēre ja visztū.*

fēhuzóúkötel hosszú, vékonyabb kö-
télféleség, aminek segítségével a fo-
nalat a szövőszékre csavarják.

fēj 1. (ige) tejet nyer a tehén tőgyéből:
*Kilenc litēr tejet fējtem tennap a
Róužsibū.* 2. (fn) caput: *Teli vóút*

a feje tetū sērkevē. 3. kétágba csa-
vart szőszcsomó kendertörés ide-
jén.

fejeszōsz kétágba csavart, legfino-
mabb minőségű szősz kártolás után.
fejējrcseléd nőszemély: Nh. *Mēr nem
Ilonkāt kűtted be jelōūsszōr újesz-
tendōūt köszōnteni? Mozs bikāt
ellik a tehen, mēr fejējrcseléd jōd be
jelōūsszōr a házq.*

fejējrit vizesen napra téve fakíttat
(vásznat): *Mos fejējritem a vász-
nqt. Mán háromszōr bemártottam,
de hamār szárqđ ezen a tūzōū na-
ponn.*

fejējrhūrka májas illetve tüdőshurka:
*Vēreshūrkat mi nem szoktunk csi-
nāni, csak fejējrhūrkat.*

fejējrmájvq orvosi ziliz, *Althaea offi-
cinalis* L.

fejējrszilva apró, gömbölyű szemű,
sárgászöld héjú, lédús, nem magva-
váló, szeptember elején érő szilva-
fajta.

fejēj r virāgu dohān világosabb levél-
színű, alacsonyabb nikotintartalmú,
fehér virágú dohányfajta.

fēkabōnyáll kutatva fölforgat: *Fēka-
bōnyátq jaz egēs sifont azēr a rédi-
jājēr.*

fēkagymáll fölkever, összeforgat: *Mi-
nek kē fēkagymāni jaszt a tēsztāt
q tánygyēron!*

fēkalis-máll szelesen kutatva összefor-
gat: *Erigy mán innen! Csak fēkalis-
mállod az egēs fijóúkot.*

fēkammog ráérősen, kényelmes lé-
pésekkel fölmegy: *Na végre fē-
kammogot mán qpād is a kērbū.*

fēkászallōúdik föláll, távozásra föl-
készül: *Az istenlova se gyōūznē ki-*

- várni, mik fēkászállóúdik. Pék sijnjet-ni kéne.
- fēkecmereg** 1. lustán, kényelmesen fölkel (ágyból): *Ēkēsett az iskolábú, mēr mājnem nyóuc óura vóút, mikør fēkecmèrgett az ágybú.* 2. vánszorogva feljön: *Ojjam beteg vagyok, hogy alig birtam a kiskèrbű fēkecmeregni.*
- fēken** a szövőszéken levő fonalat a kenő anyaggal bekeni, hogy az ne szösösödjék: *Még mos kentem fē jety kentet, osz má le jis szűtte jez a jány.*
- fēkinlóúdik ~ fēkēnlóúdik** (Ósz.) felküzdi magát: *Sokat néküllözött a, mik fēkinlóútta magát qbba jaz állásbq.*
- fēkóútog** kalapásással fölébreszt: *Ted mán le jaszt a kalapácsot, mēr fēkóútogod Menyuzs bátyádat, pég mos fekütt le jéppen.*
- fēkúrgat** felúz, felkerget: *Ott okoskodot nekem, hát ém meg lehasítottam ety szilvafahajtást, oszt aggyad neki, fēkúrgattam a kèrbű.*
- felad** 1. postára visz levelet, csomagot: *Ugy is āra fē mensz, at fel esztet a kártyát q postárq.* 2. hátára, vállára fölsegíti a terhet: *A Pista felesége jatta fel a zsákot a hátamra.* 3. fölnyújt: *At fē mán qaszt a kosárt, ne mennyek le jérte.* 4. társasjátékban befejezetlenül vesztesnek nyilvánítja magát: *Felatta ja pàrtit, pég egész jóú kártyájq vóút.* 5. följelent (bírószágon): *Ha jaz a rinygyóú fē nem aggya, nem kerül börtömbe.*
- felágy** fonás előtt a szöszt kézzel szálásra tépegeti, kártolja: *Az áty tetejénn is felátyhátod aszt a szöszt. Az asztál teli van edénnýē.*
- felajjaz** 1. alommal felhint (istállót): *Ajjasz fē jasztat a jóúszágot!* 2. szoknya, női ruha alját fölvarr, beszeg: *Csak felajjazom, osz veheted is magadra ja ruhát.*
- feláll** 1. ülőhelyzetből fölkel: *Nem át vóúm fē, ha nem szóúllok neki, hijábq teli vóút a szakasz öregekkē.* 2. magasabb helyre áll: *Áj fel a székre, onnét eljered!* 3. megmerevedik (a penis).
- felárkòl** árok-ásással járhatatlanná tesz (utat): *Kimegyek a Nyárosra, osz felárkolom a gyalogutat. Ety kerez buzát ētaposnak ràjta.*
- felèl** 1. fölhalál (vkít keresve): *Az egész vásárt fēkajtattam utánq, hát pèrsze hogy a tebernábq tuttam csak felèlni.* 2. vált az esze: *Nem kē Móúzsit fèlteni! fèleli ja magát mindenhonn.*
- felètet** 1. a földre hullott takarmányt fölleteti. 2. etetéssel elfogyaszt: *Aszt a temérdek lucèrnát mint felètettet màmmq?*
- fèlhéc** hágcsó a szekér elején.
- fèliszkotòl** 1. felpiszkál: *Ma fenének iszkotolot fē jaszt a sáross udvart?* 2. alátámasztással fölemel: *Addig iszkotòta alá fele jaszt a fát, hogy a végém fèliszkotòta ja főüdrú.*
- fèlnóúttás** bolond, hülye.
- fèlohòl** 1. lomhán fölsiet: *Meglèhogóú-sodott alaposom, mire fèlohòt a hãrmadik emeletre.* 2. feltüzel, felbízta: *Jóúska bátyám lohòta fē, hogy ics csinájq.*
- fēmatoúllál** fonalat az orsóról a matollára szed át: *Odajadom szivesen, csak várjá má, mik fēmatoúllálom errú ßaz orsógrú ßa fonalat.*

fēmázöl 1. a szoba agyagpadlóját vi-
zes ronggyal simává teszi: *Itt a la-
vör meg a ronygy, oszt az ásóházat
mázod fē.* 2. elken, festéssel elfo-
gyaszt: *Nincs piros festék a fáltút
fēhuzni. Ez a bitank köjök fēmázöta
jaz egésszet mire jészrevettem.*

fēmenőü a szövőszéken a hosszanti
fonal szálak: *Negyven röüföt ve-
tettem fēmenőüjének. A többi jelég
lez bélinek.*

fentéres szaruból vagy lemezből ké-
szült tok a fenőkő számára: *Hoz
mán előü βa fentérest. Kiment ennek
a kaszának az éli.*

fentéres ~ fentérestarisznya vászonból
készült kisebb tarisznya, amiben a
kasza-élesítő eszközöket viszik a
mezőre: *Ericz csak, oszt a szémbü
hosz ki ja fentérestarisznyát. Anékü
nem megy a kaszállás.*

fēsissen repedezve földomborodik, föl-
válnik (pl. furnér): *Vizess ettü βa
rosz vájok fáltü βa sifon óudala, osz
mü fel is sissent rájta a funér.*

fēsölök deszkaláda: *Ott van a spóúr
alatt a fēsölögba ja vasnyárs.*

fēsül 1. elszárad: *Ettül a nagy meлектü
fēsül minden vetemén.* 2. szégyent
vall: *Fēsüt a nagy nagyokos az öt-
lettyévé.*

fēszed 1. szövéskor a szedetcsiknak
megfelelően a csíkszedő türe szedi
a felmenő fonalszálakat a szö-
vőszéken. 2. a dohánypajtában a
zsinegre fűzött dohányt fokozato-
san magasabbra kötözi.

fészitőüfa a szövőszék első hengerét
(*ēsőühasajóü*) rögzítő alkatrésze:
*Huz meg a fészitőüfával aszt a
vásznót, hogy ne libegjen az eszto-
vátánn.*

feszt állandóan, örökösen, mindig:
Feszt avval a gyermekkē kötekedik.

fētanáll 1. fölfedez, föltalál: *Ne hidd
azér, hoty te tanátat fē ja spanyöl-
vijackot!* 2. vált az esze: *Hijábq
kérdezet tülle jakármit is, nem jöd
zavárba, mind'k fētanátq magát.*
3. tud alkalmazkodni, illeszkedik
a környezethez: *Fētanájq jü magát
Pesten is. Ne fēcs te Pistát!*

fētáskásodik felpuffad (festés a falon):
*Ezenn a rossz vájok falonn ety-ket-
tőüre fētáskásodik a meszelés.*

fētőüt 1. garatba tölt: *Hármqnn is
vóutak még előüttem, de Regőüci, ja
móúnár, qz ém buzámqat töütötte fē.*

2. kapáláskor a növény tövére
földkupacot húz: *Mos töütöttük fē
ja kolompért másoggyárq.* 3. a sza-
pulókádban levő fonalat, vásznat
hamulúggal leönti: *Mér nem hosz-
tad ety kicsit elébb? Éppem mos
töütöttem fē jaz enyimet. A te vász-
nod is mekfért vóum melleste.* 4. Sz.
*Fētőütött a garatra = berugott, ré-
szeg lett.*

fēvan magasra néz, büszkélkedik:
*De fēvam vele, hogy a fija ja Pongóü
βernőü jányának udvaröl!*

fēvèr 1. felszögel: *Te Laji, vèrt fē mán
esztet a flekket a bakkancsomra!*
2. felfröcsköl: *Egész fēvèrted a
harizsnyádót sárrq.* 3. ütlegelve föl-
kerget, fölzarar: *Ne jengedd aszt a
malacot inni! Ezek a puják mos vèr-
ték fē ja Hóütszamoszbü, hát oszt
kivan nagyon.* 4. fölébreszt: *Ledü-
tem ety kicsit, hát ezek a köjök
nem fēvèrtek avval a nagy ricsajjá.*
5. Sz. *Naty pòrt vèrt fē = nagy híre
van.*

- fēvesz* 1. lenről fölemel: *Eléjtette ja zsiroskenyeret, de nem vette vóum fē, kész let vóum inkább étaposni.* 2. lenyel, elhallgat: *Km. Úrtú, bolontú mindent fē kē venni.* 3. munkát ad, alkalmaz: *Fēvették a csapóúho. Mos hát od dóuguzik.* 4. elkezd a munkát az új munkahelyen: *Ten nap osz fēvette ja munkát.* 5. ölbe vesz (gyereket): *Vet fē mán asztat a kisjánt, ne bömböjék itt.*
- fifikás* fortélyos, furfangos: *Ne kesz te ja Nagy Zsuzsivā, fifikás ecs cseléd a.*
- fijóuk* bútordarab fiókja: *Ott a fakánál az asztalfijóugba.* 2. madárfiókja: *Ety fijóuk szárkát foktak ezek a puják valahon.* 3. növények tőhajtásai: *Hóunap a tengerirű leszeggyük a fijóukot. Ne szija mán ēfele!* 4. a dohánypajtának az a szakasza, ami két szérdijafa között van.
- fijóukól* növényről tőhajtást tördel le: *Hóunap fijóukōjuk a tengerit. Had nőüjön szebben.*
- filedohány* a dohánytőkén a levél tövén levő rojtos levélkinövés, amit töréskor a tőkén hagynak, de a szegény falusiak összegyűjtik: *Csak filedohánt tanátak nállam, a fináncok, mégis két napot kellett űlni jérte.*
- fileskosár* fűzfavesszőből font egyfűlű károskosár.
- filokszer*a ~ *dohámvirág* a dohánytőke tövén nőtt gombaféle növény.
- fincól* 1. gyötör, kínoz: *Ne fincōd mán aszt a jánt, hgggyá neki békét!* 2. hozzá nem értéssel, kínlódva csinál valamit: *Mājđ ém meksindlom, te ugy látom csak fincolod.*
- firhang* függöny: *Sz. A seggedbe rugom a firhangot=fenéken billentelek.*
- firtat* kíváncsian kérdez, érdeklődik: *Asz firtatta, hogy Marikángk komojann udvarol-é Sanyi.*
- fitész* lopva keres, kutat, vizsgálódik: *Ēpputy fitész az udvaron, mintha valami lopot hommit rējtegetnék.*
- fitog* a meglazult csapolás vagy szögelés mozog, inog: *Űssé bele jety pár szeget, ne fitogjék annyira.*
- fitusztánc* vitustánc, betegségfajta.
- fittyent* fingik: *De bűdösset fittyenteté!*
- fodórháj* a disznó beléről leszedett zsiradék: *Fonnyasz ki ja fodórhájjat, hoty tuggyuk a hűrkábga fele tenni.*
- fog* (ige) ua. 2. vág: *Nem fog ez a kés. Fend má ki!* 3. ír: *Jóul fog a pennája.* 4. színét átadja: *Vigyáz, hogy a festett oda ne kerűjék a fejjér ruha közzé, mēr tudot, hogy a fog.*
- fogan* fakad, gyökerezik: *Fogan e má, mer a gyökerejit kezdi eregetni.*
- fogóú* 1. (a kergetőző játékban az) akinek meg kell fogni a másikat: *Nem tutta mekfogni, megén te vagy a fogóú.* 2. harapófogó (szerszám): *Kerezs meg a fogóút! Hat huzzam ki jeszt a szeget, mēr mindég belejakad a nadrágom.*
- fojóúfű* apró szulák, *Convolvulus arvensis* L.
- fojóúszóúlda* nátronlúg: *Pap Eszti mžzbe tette ja fojóúszóúldát, oszt ugy nyēte le.*
- fokos* 1. fokos, baltaszerű kis kézfegyvere az egykori betyároknak. 2. magas szesztartalmú: *Hijábga, ja*

- szilvapájinká csak fokosabb, mint amit álmábú főűznek.
- fonálnyílás ~ választék a nyüst által két részre választott fonal közötti hézag a szövőszéken.
- fonáltekerés a házi készítésű kenderfonalgombolyogba csavarása szövés előtt: *Sijjetni kell a fonálteker'ssē, mēr nagyon kēsōüre jesik a szüvēs.*
- fonóu 1. csoportosulás, ahol a saját szöszüket fonallá dolgozzák fel: *Hon lessz a fonóutok ma jeste?* 2. az a személy, aki a szösz fonallá dolgozza: *Van sok fonóu Gergejék-né?*
- fonóuka csoportosan végzett fonás, ahol mindenki a háziasszony szöszít fonja: *Júcsa nénéd lebetegedett, hát hogy a szöszit ot ne maraggyon, fonóukát hivatot szombat estére. Eriggy ē te jis jányom!*
- fonnyadóu főtt zsír disznóöléskor: *Esztet a fonnyadóut tegyük külöm, mer én csak szappanfőűzésre használlom fē, hoty szaga van.*
- fonnyadóulé disznóöléskor az a lé, amiben a belszervek főttek, és a tetejére alvadt zsírt már leszedték róla: *A moslēkozsédzsábq kell önteni ja fonnyadóulevet. Jóu lessz a disztóunak.*
- fonnyaszt abál (szalonnát, káposztát): *Ha ja káposztát fonnyasztot, szóujá. Ēn seggitek mektőjteni.*
- fonnyasztóuviz az a forró víz, amiben a szalonnát vagy káposztát megabálják: *For mán a fonnyasztóuviz. A káposztát tegyed belefele.*
- fōrgat renden levő takarmányt alsó oldalával fölfordít: *Sz'p időū vóut tennap is, ma jis. Bisztos lehetne ja*
- lucèrnát fōrgatni. 2. a pajtában száradó felfűzött dohányt magasabb szintre köti.
- fōrséroz faggatózik: *Mit fōrsérozod mindég aszt a dóugot. Neced oszt igazán semmi közöt hozzá.*
- fosóuszilva apró, gömbölyű szemű, feketésen kékszinű, nem magva-váló, az októberi dércsipéstől megérő szilvafajta.
- fosztóu ~ fosztóuka csoportosan, segítségével végzett tollfosztás, szórakozással egybekötve.
- fulóuta szájharmonika.
- furi érdekes, furcsa, szokatlan, értetetlen: *Furi dolog azēr, hoty hijábq ēkűtték mékse kaptuk meg.*
- furik egy kerékű, deszkázott oldalú, földhordó, kézi, kubikos talicska.
- furóujuk (csak Sz.-ban): *Belebűjna ja furóujukba jis = félelmében akárhova elbűjna.*
- futóuka 1. futónövény: *Ojjan szēp ez a virágos futóuka jezen a keritēsenn.* 2. hímzett háziszőttés vászoncsík, amit az abroszon felül átlós irányban díszként helyeznek az asztalra: *Tet fē ja futóukát is az abroszra!*
- fūrgettyū 1. a szekér elsőtengelyén levő alkatrész, aminek segítségével fordulhat a szekér. 2. a szövőszéken levő nyüstit tartó csiga: *Lejesett a nyüst, mer ēszakatt a fūrgettyū maddzagja.* 3. a bűgőcsigához hasonló, törött kéziorsóból készült gyermekjáték.
- fűseggü lapos, szikár fenekű (állat, ember): *Nem veszem meg eszt a fűseggü tinóut. Nem lehet esz kihizlálni sose.*

fütyöl 1. szájával, síppal „fütty” hangot ad: *Fütyöd el az én nóútámát!*

2. vizek: *Gyere Lācsika, osz fütyöj az anyác cipőüjébe, hoty ki ne száraggyon.*

fütyölőj 1. síp: Sz. *Aszt a ficfán fütyölőjjet* = átokszó. 2. hímvesző

(gyereké): *Ēmorog a macska ja fütyölőjddē.*

füzgöl varrogat, gyorsan összevarr: *Füzgöd má meg az ujjasom zsebjét!*

BALOGH LÁSZLÓ

